

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

факультет інформатики, математики та економіки
кафедра соціології

Назва курсу	Соціологія культури
Викладачі	Глинська Людмила Федорівна
Профайл викладачів	http://scholar.google.com.ua/citations?user=Z-cAuT8AAAAJ&hl
Контактний тел.	096-1083960
E-mail:	glinskay.lyudmila 2016@gmail.com
Сторінка курсу в CMS	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74
Консультації	<i>Очні консультації:</i> щочетверга, згідно графіку роботи кафедри соціології - обговорення питань для самопідготовки та презентацій. <i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б. Хмельницького.

1. Анотація до курсу

Культура – це той генератор структурності, завдяки дії якого вона створює навколо людини соціальну сферу, що подібно до біосфери робить можливим життя, але життя не органічне, а соціальне. Це одне із найзагальніших понять, оскільки йдеться про людські діяння, внаслідок яких люди підпорядковують собі землю, на якій живуть. Соціологія культури покликана у відповідності зі своїм апаратом дослідження та зв'язком із загально-соціологічними теоріями та теоріями середнього рівня осмислювати всі складові культурного життя сучасного суспільства, окреслювати проблеми культурної модернізації, методологічно обґрунтовувати соціологічні виміри нової соціокультурної реальності взагалі та сучасної української реальності зокрема.

2. Мета та завдання курсу

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у студентів соціокультурологічних знань і світогляду на основі засвоєння основних парадигм культури та аналізу її як соціального феномену. Основні завдання вивчення дисципліни: ознайомлення з основними парадигмами культури; аналіз базисних структурних елементів культури; ознайомлення з функціями культури та методами її дослідження; дослідження текстових форм культури.

3. Формат курсу

Очний (offline) у вигляді лекційних, практичних занять та самостійної роботи.

Змішаний (blended) через систему Центру освітніх дистанційних технологій МДПУ імені Богдана Хмельницького.

4. Результати навчання

РН 19 Узагальнювати та зіставляти результати різних досліджень.

РН 25. Знати структури минулого (знання місцевої історії, національної історії, європейської історії в порівняльній перспективі, всесвітньої історії).

РН 28. Визначати соціальні проблеми, їх можливі структурні та культурні чинники.

РН 32. Інтерпретувати науково встановлені соціальні факти, за допомогою конкретних соціологічних досліджень, що характеризують соціальне життя українського суспільства.

ЗК 22. Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, вікових аспектів.

ЗК 23. Усвідомлення культурного розмаїття суспільств та викликів взаємодії в міжкультурному контексті.

ЗК 25. Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел.

ФК 1. Здатність застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для інтерпретації соціальних явищ і процесів.

ФК 2. Розуміння базових закономірностей взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільств.

ФК 4. Розуміння соціальних процесів, трендів, можливостей і викликів соціальних змін в Україні та світі.

ФК 5. Здатність зіставити результати різних соціологічних досліджень.

5. Обсяг курсу

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
К-сть годин	32	32	86

6. Ознаки курсу:

Рік викладання	семестр	спеціальність	Курс, (рік навчання)	Нормативний\вибірковий
2019-2020 н.р.	6	054Соціологія	3	нормативний

7. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Технічне обладнання, підручники, посібники, довідники, методичні рекомендації до семінарських завдань. Забезпечення доступу здобувачів вищої освіти до Інтернет-ресурсів.

8. Політики курсу

Політика академічної поведінки та етики:

- Відвідування лекційних занять і опрацювання їх матеріалів;
- Виконання завдань семінарських занять і питань самостійної роботи;
- Виконання контрольно-модульних завдань.

9. Схема курсу

Тиж. / дата / год.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття) / Формат	Література Ресурси в інтернеті	Завдання, год
Тиж. 1. 11 акад. год.	Блок I. Культура як соціальний феномен Тема 1: <i>Соціологія культури як навчальна дисципліна</i> - статус соціології культури в структурі соціологічних знань - форми культури - напрямки прикладних досліджень в соціології культури	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна робота (7год.)	1, 2, 4	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2
Тиж.2 12 акад. год.	Тема 2. <i>Основні парадигми соціології культури</i> -уявлення про культуру у Стародавньому світі -протосоціологічні погляди на культуру і цивілізацію -проблема розмежування термінів «філософія культури», «історія культури», «культурологія», «соціологія культури».	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (8год.)	1, 2, 3	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2
Тиж.3 8 акад. год.	Тема 3. <i>Структура культури як сукупність її елементів</i> -специфіка культури як системи -культурні елементи і компоненти	Лекція (2 год.) Семінарське заняття	2, 4, 5	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття

	-субкультура, контркультура, поп-культура	(2 год.) Самостійна робота (4 год.)		Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2
Тиж.4 8 акад. год.	Тема 3. <i>Структура культури як сукупність її елементів</i> - сутність культури - основні елементи культури - духовна культура	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна Робота (4 год.)	2, 4, 5	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2
Тиж.5 8 акад. год.	Тема 4. <i>Інфраструктура культури як результат інституалізації та організації процесів у культурі</i> -цілісність культури та механізми її відтворення -зміни в культурі -багатоманіття культур	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 2, 5	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2
Тиж.6 8 акад. год.	Тема4. <i>Інфраструктура культури як результат інституалізації та організації процесів в культурі</i> -види і зміст культурних процесів та їх специфіка -чинники та наслідки культурних змін -соціальний аспект культурних процесів	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 2, 5	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2

<p>Тиж. 7 12 акад. год.</p>	<p>Блок 2. Культура як специфічно людський спосіб діяльності Тема 5. <i>Зміст соціологічних концепцій елітарної і масової культури.</i> 1. Масова культура як прояв демократизації сучасного суспільства. 2. Масова культура і процеси глобалізації. 3. Основна функція елітарної культури.</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна робота (8 год.)</p>	<p>2, 12, 14</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>
<p>Тиж.8 8 акад. год.</p>	<p>Тема 6.<i>Соціальні функції культури</i> - адаптаційна функція - пізнавальна функція -аксіологічна функція -інформативна функція .</p>	<p>Лекція (2год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна робота (4год.)</p>	<p>1, 4, 5</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>
<p>Тиж.9 8 акад. год.</p>	<p>Тема 6. <i>Соціальні функції культури</i> -адаптаційна і пізнавальна функції -аксіологічна та інформативна -комунікативна та нормативна -соціалізаційна та виховна</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна робота (4 год.)</p>	<p>1, 2, 4</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>
<p>Тиж. 10 11 акад. год.</p>	<p>Тема 7. <i>Соціологія книги</i> -книга як витвір культури -тексти як вмістилище інформації -підходи до інтерпретації текстів.</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (7 год.)</p>	<p>2, 9, 10</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>

<p>Тиж.11 8 акад. год.</p>	<p>Тема8.<i>Текстова комунікація як вид соціологічного дослідження</i> - текст як відображення соціальної реальності - способи розуміння та інтерпретації текстів - визначення достовірності текстів</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)</p>	<p>1, 9, 10</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>
<p>Тиж.12 8 акад. год.</p>	<p>Тема 8. <i>Текстова комунікація як вид соціологічного дослідження</i> -текстова діяльність в структурі соціальної комунікації -функції текстових форм культури в суспільстві -інформація та комунікація як поняття соціології масових комунікацій</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2год.) Самостійна робота (4 год.)</p>	<p>1, 9, 10</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>
<p>Тиж.13 12 акад. год.</p>	<p>Тема 9. <i>Повсякденність і репрезентативна культура</i> - повсякденні цінності життя - переваги повсякденного життя - порівняння світів досвіду - повсякденність і народні знання - соціологія й повсякденність</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (8 год.)</p>	<p>1, 4, 5</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>
<p>Тиж.14 12 акад. год.</p>	<p>Тема 10. <i>Повсякденність та наука</i> -сутність повсякденного пізнання -релігія та повсякденність -народні знання й повсякденність -роль наукового знання у повсякденному житті</p>	<p>Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (8год.)</p>	<p>1, 5, 11</p>	<p>Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2</p>

Тиж.15 8 акад. год.	Тема 11. <i>Ритуалізація повсякденного буття</i> - ритуал у повсякденному розумінні - типи і функції ритуалів - класифікація ритуалів - ритуали й ідентичність	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 4, 5	Опрацювання лекційного матеріалу Підготовка до семінарського заняття Виконати завдання для самостійної роботи відповідно до номеру теми http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=74#section-2
Тиж.16 8 акад. год.	Тема 11. <i>Ритуалізація повсякденного буття</i> -символізація ритуальної сфери -роль символу у повсякденному житті та культурі -традиція, стиль і канон: співвідношення у культурі	Лекція (2 год.) Семінарське заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)		

10. Система оцінювання та вимоги

Методи контролю результатів навчання: поточний контроль здійснюється у формі усних відповідей на семінарських заняттях; виконання тестових та творчих завдань; розв'язування ситуаційних задач, презентацій. Підсумковий контроль – у формі іспиту.

Система оцінювання результатів навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на ОПП Соціологія базується на «Положенні про організацію освітнього процесу в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького» (протокол від 20.09.2019 р. № 3) і «Положенні про бально-накопичувальну систему оцінювання навчальних досягнень» (від 28.11.2017 р., протокол №7), що затверджені Вченою радою МДПУ імені Богдана Хмельницького.

Контроль за видами діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом поточного оцінювання знань (усні відповіді, тестові завдання, перевірка практичних завдань, самостійної роботи), періодичним контролем по тестах або контрольних робіт за матеріалами двох блоків. За результатами суми балів поточного оцінювання та двох періодичних контрольних робіт (ПКР) виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролі (ПКР), результати яких є складовою результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 %

балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).

Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.

Критерії оцінювання / форма контролю – екзамен.

Підсумковим контролем є екзамен (проводиться відповідно розкладу), на його складання надається 100 балів за відповіді на теоретичні питання (3 питання по 30 балів) і відповідей на тестові завдання. Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $ЗР = (ПО + Е) / 2$

Схему нарахування балів подано у таблиці.

$(100 + 100) : 2 = 100$ балів – загальний рейтинг з дисципліни				100 балів – екзмен
100 балів				
50 – перша контрольна точка (перша половина семестру)		50 – друга контрольна точка (друга половина семестру)		
20 балів – поточний контроль на практичних заняттях	30 балів – I періодичний контроль (письмова контрольна робота 1)	20 балів – поточний контроль на практичних заняттях	30 балів – II періодичний контроль (письмова контрольна робота 2)	

Критерії оцінювання знань і вмінь студентів

Методи контролю результатів навчання	Максимальна кількість балів та вимоги до їх накопичення
Усна відповідь на практичному занятті	1-2 бали – за відповідь з принциповими помилками, що свідчать про нерозуміння студентом сутності питання, 3 бали – за відповідь з помітними помилками, вадами засвоєння, але такими, що не перешкоджають подальшому навчання, 4 - за відповідь із незначними помилками, 5 – за повну відповідь, логічно виважену, правильну за змістом
Індивідуальне опитування, доповіді, презентації	1-2 бали – за доповідь, що не розкриває змісту теми і містить суттєві помилки, 3 бали – за доповідь, що частково розкриває зміст теми з помітними помилками, але такими, що не перешкоджають усвідомленню суті питання, 4-5 балів – за достатньо повне розкриття змісту теми.

Компетентісно-орієнтовані завдання	<p>1-2 бали – за виконання завдань із суттєвими помилками,</p> <p>3 бали – за виконання завдань з помітними помилками, але такими, що не перешкоджають усвідомленню суті питання</p> <p>4 бали – за достатньо повне виконання завдань із незначними помилками,</p> <p>5 балів – за повне виконання завдань без помилок</p>
------------------------------------	--

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою, що використовується в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького	Оцінка за національною шкалою	
A	90-100	відмінно	Студент виявляє всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу, здатний використовувати набуті знання та вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища й факти. Мова логічно обґрунтована і граматично правильна
B	82-89	добре	Студент виявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, аналізувати явища й факти, робити самостійні узагальнення та висновки, правильно виконує навчальні завдання, виправляє допущені помилки, кількість яких незначна. Відповіді досить повні, логічні, з елементами самостійності, але містять деякі неточності
C	74-81		
D	64-73	задовільно	Студент виявляє наявність знань лише основного матеріалу, відповідає по суті питання і в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь не повна, нечітка, містить неточності, дає недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність викладу матеріалу, відчуває труднощі, застосовуючи знання при рішенні практичних задач
E	60-63		
FX	0-59	незадовільно з можливістю повторного складання	

			зв'язок між теоретичним матеріалом і сучасною дійсністю, не може правильно вирішити конкретну задачу, зорієнтуватись в конкретній ситуації, робить велику кількість помилок в усній відповіді.
--	--	--	--

11. Рекомендована література

Основна

1. Танчин І. З. Соціологія. Навчальний посібник. К.:Знання, 2008. – 351с.
2. Победа Н. Соціологія культури. – Одеса, 1998.
3. Соціологія культури: Навч.посібник//О.М.Семашко, В.М.Піча та ін.- К., Львів, 2002.
4. Соціологія культури в новому тисячолітті: навчально-методичний посібник. – Харків, 2002.
5. Юрій М.Ф. Соціологія культури: Навч.посібник.- К., 2006.

Додаткова

6. Войтович С.О. Світ соціальних відносин в управлінській культурі.- К.,1994.
7. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. - К., 1993.
8. Життя етносу: соціокультурні нариси.- К.,1997.
9. Ігнатенко М. Читач як учасник літературного процесу.- К., 1990.
10. Книга и чтение в зеркале социологии.- М., 1990.
11. Культура і побут населення України – К., 1997
12. Левкова С.И. Молодежная субкультура.- М., 2004.
13. Піча В.М. Вільний час: тенденції і проблеми розвитку. - К., 1992.
14. Піча В.М. Культура вільного часу.- Львів, 1990.
15. Погорілий О. Соціологічна думка ХХ ст.- К., 1996.
16. Семашко О.М. Українська художня культура.- К., 1996.
17. Скуратівський В.А. Етносоціальна культура як регульована система.- К., 1993.

Інформаційні ресурси в інтернеті.

1. Інститут соціології НАН України | Інститут соціології НАН <http://www.i-soc.com.ua>
2. Київський міжнародний інститут соціології <https://www.kiis.com.ua>
3. GfK Ukraine [www. https://www.gfk.com/uk-ua](https://www.gfk.com/uk-ua)
4. Социологическая группа «Рейтинг» (Rating Group Ukraine) <http://ratinggroup.ua>
5. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва <https://dif.org.ua>
6. Соціологічна агенція «Фама» <http://famalviv.com.ua>

7. Центр SOCIS <http://socis.kiev.ua>
8. ispp.org.ua – офіційний сайт Інституту соціальної та політичної психології АПН України
9. <http://socionet.ru/> - Соціонет – інформаційний простір з суспільних наук
10. <http://www.ras.ru/russian/RAS/ofcprp.html> – відділення філософії, соціології, психології і права РАН.
11. <http://www.socium.info/library.html> – бібліотека соціологічної літератури
12. <http://www.studfiles.ru/all-vuz/879/folder:2208/> - бібліотека соціологічної літератури
13. www.ucerps.com.ua/ukr/all/sociology (Архів соціологічних даних Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, м. Київ).
14. www.ukrstat.gov.ua (Статистичні матеріали Держкомстату України)
15. www.sociology.kharkov.ua (Домашня сторінка харківських соціологів)
16. www.i-soc.com.ua (Домашня сторінка Інституту соціології НАН України)